Ministry of
Social Affairs and Health

Sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan ja digitalisaation ohjaus

Eduskunnan tarkastusvaliokunta 21.2.2024

Markku Heinäsenaho
Erityisasiantuntija
21.2.2024

Miten asiakas- ja potilastietojärjestelmien kehittämistä ohjataan valtakunnallisesti?

- Ohjaus perustuu pääasiassa lakiin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021)
  - Valtakunnalliset tavoitteet (21 §)
  - Neuvottelut hyvinvointialueiden kanssa (24 §)
  - Investointien hyväksymismenettely (26 §)
  - Valtioneuvoston asetus hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksesta (37 §)
- Sote-uudistuksen yhteydessä toteutettu ICT-muutos (2021-2022) oli sekä sisällöllisesti että aikataulullisesti erittäin haastava
  - Muutokset oli tarpeellista rajata välttämättömään
- Kehittäminen on jatkunut vuoden 2023 aikana kiivaana ja tietojärjestelmähankintoja on käynnistetty useimmilla alueilla
- Hankintoja ei ole pyritty estämään, koska alueilla on aito tarve saada yhtenäistetyt tietojärjestelmäkokonaisuudet tehokkaan toiminnan mahdollistamiseksi
- Valtioneuvosto on kuitenkin osana valtakunnallisia tavoitteita ja neuvotteluja edellyttänyt, että pitkällä aikavälillä laaja-alaiset tietojärjestelmät kehitetään yhteistyöaluetasoisesti
- Lisäksi käynnistymässä on laajempi työ tietojärjestelmiin ja digitaalisiin palveluihin liittyvän työnjaon määrittämiseksi valtion, yhteistyöalueiden ja hyvinvointialueiden välillä

Mitä haasteita kansallisessa ohjauksessa on?

Asiakas- ja potilastietojärjestelmät

- Ohjauksesta huolimatta, hyvinvointialueet ovat hankkineet laaja-alaisia tietojärjestelmiä pitkälti muussa kuin yhteistyöalueen kontekstissa
- Missään osassa Suomea ei ole syntymässä yhteistyöaluetasolla yhtenäistä tietojärjestelmäkokonaisuutta
- Tavoitteen toteutuminen siirtynee nyt hankittavien järjestelmien elinkaari huomioiden 2030-luvulle
- Hyvinvointialueet ovat esittäneet tälle useita syitä
  - Tietojärjestelmien uudistamistarpeen kiireellisyys ja yhteisten hankintojen hitaus
  - Hyvinvointialueiden keskinäisen päätöksenteon vaikeus
  - Rahoituksellisen tilanteen vaihtelu hyvinvointialueiden välillä

Mitä haasteita kansallisessa ohjauksessa on?

Digitaaliset asiointipalvelut

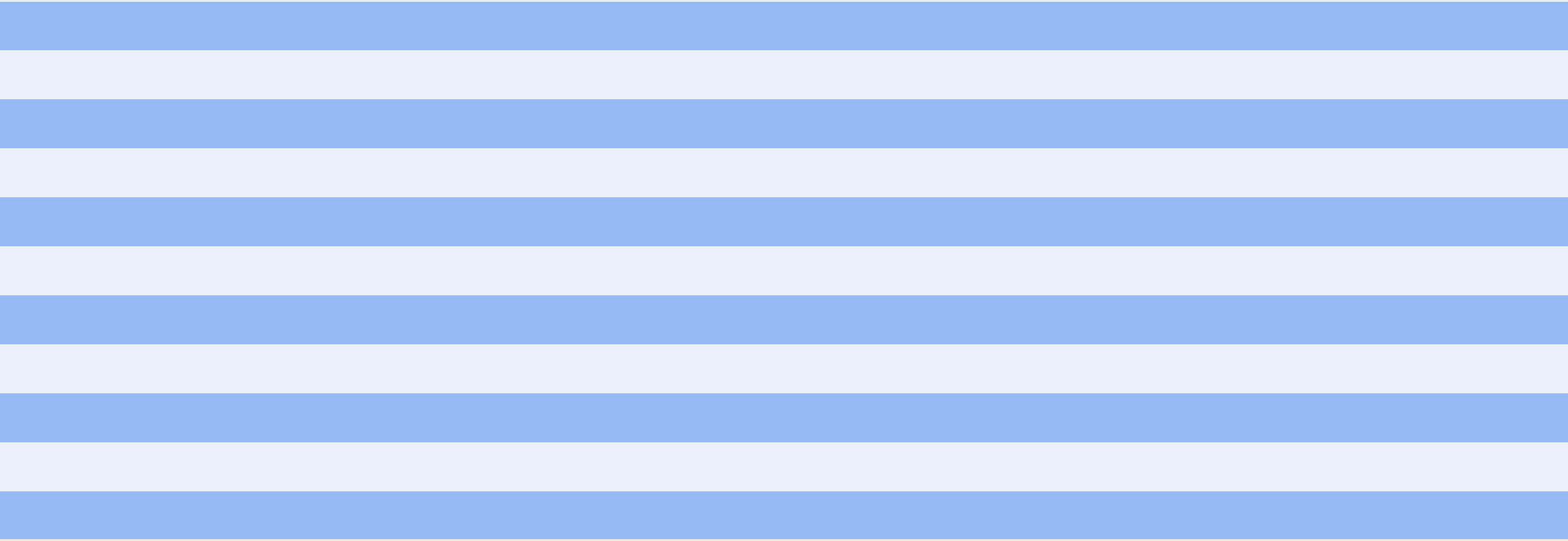
- Viimeisten vuosien aikana on kehitetty runsaasti erilaisia digitaalisia sote-palveluja ilman konkreettista visiota niiden muodostamasta kokonaisuudesta.
- Valtakunnallisten ja alueellisten sähköisen asiointipalvelujen kokonaisuus onkin muodostunut hajanaiseksi.
- Vaikka alueita on houkuteltu valtion resursseilla kehittämään yhdessä palveluja DigiFinland Oy:n puitteissa, palvelujen käyttöön sitoutuminen on valtion rahoituksen päättymisen jälkeen osoittautunut odotettua heikommaksi
- Jotkut hyvinvointialueet ovat myös kokonaan irtautuneet yhteisten palvelujen käytöstä.

Millainen tilanne hyvinvointialueilla on asiakas- ja potilastietojärjestelmien suhteen? Kuinka monella alueella on väliaikaiseksi tarkoitettu ratkaisu ja kuinka monella alueella on kehitystarvetta lähivuosina? Onko kehitystarpeesta euromääräistä arviota?

- Jos tarkastellaan vuoden 2022 jälkeistä aikaa, useimmat hyvinvointialueet ovat toteuttaneet tai ovat valmistelemassa asiakas- ja potilastietojärjestelmähankintoja.
  - Osa uudistaa koko järjestelmäkokonaisuutta, osa toimialakohtaista järjestelmää ja osa jatkaa nykyisin käytössä olevan järjestelmäkokonaisuuden kehittämistä
- Kokonaisuutena noin puolet hyvinvointialueista on tietojärjestelmien näkökulmasta yhtenäisiä tai pääosin yhtenäisiä. Puolet alueista on tilanteessa, jossa tietojärjestelmät ovat hyvinvointialueen tasolla sirpaleisia.
- Yhteistyöalueiden tasolla tilanne on erittäin sirpaleinen. Millään yhteistyöalueella ei ole konkreettista suunnitelmaa tietojärjestelmien yhtenäistämisestä yhteistyötasolla.
- Hyvinvointialueiden vuosille 2023-2027 ilmoittamat ICT-investoinnit ovat yhteensä noin 812 miljoonaa euroa.
  - Investointisuunnitelmien perusteella ei voida suoraan päätellä, mikä osuus tästä kohdistuu asiakas- ja potilastietojärjestelmiin

Miten laajasti Kanta-palvelut ovat hyvinvointialueilla käytössä? Onko hyvinvointialueita, joiden asiakas- ja potilastietojärjestelmiä ei vielä ole integroitu Kantaan?

- Kaikki terveydenhuollon palvelutarjoajat ovat olleet liittyneinä Kanta-palveluihin vuodesta 2015 alkaen
- Sähköinen resepti ja OmaKanta ovat esimerkkejä Kanta-palveluista, jota ovat laajasti käytössä.
- Hyvinvointialueiden tai yksityisten palveluntuottajien tietojärjestelmistä kohdistuu Kanta-palveluihin lukeutuvaan potilastiedon arkistoon noin 5 miljoonaa hakua kuukaudessa.
  - Tästä ei kuitenkaan voida suoraan päätellä mitään Kanta-palvelujen hyödyntämisestä tosiasiallisessa potilastyössä. On viitteitä siitä, että Kanta-palvelujen hyöty sote-ammattilaisille jää vähäiseksi
- Lainsäädännöllä ja THL:n määräyksillä ohjataan tarkemmin, mitä tietoja hyvinvointialueiden on tallennettava Kanta-palveluihin ja miten tietoja on hyödynnettävä potilastietojärjestelmissä
- Esimerkiksi keskeisten terveystietojen välittämisen osalta vain 26 prosenttia julkisen sektorin organisaatioista on vuoden 2023 loppuun mennessä täyttänyt sääntelyn velvoitteet Kanta-palvelujen käytöstä

Ministry of
Social Affairs and Health